

Universitatea “Babeş-Bolyai” Cluj-Napoca
Facultatea de Istorie și Filosofie
Școala doctorală *Istorie, civilizație, cultură*

**Marea Unire de la 1918
în memorialistica românească
-rezumat-**

Conducător științific:
PROF. UNIV. DR. DORU RADOSAV

Doctorand:
Monica-Gabriela Culic (căs. Florea)

Cluj-Napoca
2014

CUPRINS

Argument	p. 5
1. Rolul memoriei și a memorialisticii în reconstituirea istoriei.	
Aspecte teoretice și metodologice	p. 8
2. Unirea între istorie și memorialistică	p. 21
2.1. Memorialistica unirii în monografii	p. 23
2.2. Memorialistica unirii în colecții de documente	p. 25
2.3. Memorialistica unirii în presă	p. 33
2.4. Considerații istoriografice asupra memorialisticii anului 1918	p. 38
3. Memorialistica anului 1918	p. 47
3.1. Constituirea memorialisticii Marii Uniri ca postistorie	p. 50
3.2. Obiective istorice (monumente, statui, locuri ale unirii, inscripții) în perioada interbelică	p. 57
3.3. Memorialistica elitei politice	p. 67
3.3.4. George Pop de Băsești	p. 67
3.3.5. Ștefan Cicio Pop	p. 75
3.3.6. Iuliu Maniu	p. 78
3.3.7. Alexandru Vaida-Voevod	p. 85
3.3.8. Vasile Lucaciu	p. 88
3.3.9. Onisifor Ghibu	p. 94
3.3.10. Iuliu Hossu	p. 98
3.3.11. Enea Grapini	p. 102
3.3.12. Aurel Cosma	p. 107
3.3.13. Vasile Goldiș	p. 114
3.3.14. Tiron Albani	p. 117
3.3.15. Sever Bocu	p. 119
3.3.16. Ion Pelivan	p. 123
3.3.17. Pantelimon Halippa	p. 127
3.3.18. Regina Maria	p. 128

3.4. Elita intelectuală: scriitori, avocați, militari	p. 138
3.4.1. Octavian Goga	p. 138
3.4.2. Lucian Blaga	p. 139
3.4.3. Victor Moldovan	p. 142
3.4.4. Aurel Cosma Junior	p. 145
3.4.5. Ilie Lazăr	p. 151
3.5. Lumea mică. Preoți, învățători	p. 160
3.5.1. Victor Lazăr	p. 160
3.5.2. Traian Mager	p. 165
3.5.3. Ana Cicio Pop Birtolon	p. 169
3.6. Memorii intermediare. Fiii, nepoții, urmașii celor de la 1918	p. 174
3.6.1. V.V. Tilea	p. 174
3.6.2. Maxim Leancă	p. 176
3.6.3. Florian Medrea	p. 180
Cap. 4. Practici comemorative în perioada interbelică. Sărbători, ediții de cărți festive	p. 183
5. Memoria anului 1918 în comunism	p. 200
Concluzii	p. 221
Anexe	p. 225
Bibliografie	p. 309

Cuvinte cheie: memorialistica românească, unitate nationala, 1918, nationalism, practici comemorative, cultura romaneasca, perioada interbelica, comunism

Operele literaturii memorialistice sunt cele care ne informează despre transpunerea în viața cotidiană a normelor centrale, dar mai mult decât atât oglindesc acceptarea sau neacceptarea măsurilor întreprinse în vederea integrării și a unificării, ne reflectă unele aspecte ale mentalităților exprimate în acest proces de tranziție și transformare. Informațiile își vor obține valoarea reală informativă doar prin confruntări cu alte izvoare, cu date și informații precise, însă acest rol revine criticii izvoarelor. În lucrarea de față ne-am propus să cercetăm, reflectarea integrării și unificării teritoriilor în operele memorialiștilor români, fie ei lideri naționali direct implicați în focul evenimentelor, fie reprezentanți ai elitei intelectualității sau ai lumii țărănești.

Una dintre sursele istorice atrăgătoare, care pot servi cercetarea unei anumite perioade istorice pe deplin, este literatura memorialistică. Acest tip de document este departe de a fi unul obiectiv, mai întâi pentru că unele dintre memorii se apropie foarte mult de literatură, renunțând la o parte din adevăr sau din precizie, în favoarea impresiei artistice. Dar, chiar și acolo unde se dorește o prezentare cât mai aproape de linia adevărului a experiențelor, textul nu poate scăpa influențelor subiective, memoriile fiind prin excelență documente ce se construiesc în jurul persoanei care le scrie. Deși această lipsă a obiectivității poate fi o piedică în calea cercetării istorice, totuși ea este de un real ajutor în creionarea ideilor, mentalităților, stilului specific unei anumite perioade, realități subiective care astăzi ne interesează în egală măsură, pentru că doar în acest fel putem tinde spre acea istorie completă.

Studiul de față nu își propune să trateze evenimentele care au avut loc după primul război mondial, deoarece ele au fost pe larg dezbătute de generații întregi de istorici, ci să expună modul în care Unirea de la 1 decembrie 1918 a rămas în memoria românilor. Pentru a reliefa acest lucru, intenționăm să înfățișăm și să analizăm manifestările desfășurate înainte și după Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, așa cum apar ele în amintirea celor prezenți la eveniment, dar și a celor cărora li s-a povestit despre unire.

Lucrarea este structurată în cinci capitole, primul dintre ele supune atenției rolul memoriei și memorialisticii, pentru că a recupera memoria și a o defini corespunzător a rămas un interes constant al istoriografiei, astfel încât demersul istoric este să devină cât mai profund și să restituie cât mai fidel adevărul. În cel de-al doilea capitol am încercat să prezentăm interesul pe care l-a suscitat unirea în istoriografie, pentru că participarea României la primul război

mondial, precum și realizarea Marii Uniri au constituit și mai constituie subiectele unei literaturi foarte vaste, cu o serie de studii și articole, de lucrări care dezbat și analizează diferite aspecte ale perioadei respective, ori lucrări cu caracter memorialistic. S-au editat volume și colecții de volume care ilustrează atât participarea la războiul nostru pentru întregirea neamului, cât și etapa finală a luptei pentru unitate națională. Pe lângă aceste volume, trebuie menționate și o serie de studii și articole cu valoare documentară științifică care împreună, contribuie la cunoașterea și înțelegerea trecutului nostru.

Substanțialul capitol dedicat memorialisticii de la 1918 este defalcat în patru subcapitole, primul dintre ele fiind dedicat liderilor mișcării naționale. Memoriile unității naționale exprimă aspirațiile profunde ale autorilor și pe lângă valoarea lor intrinsecă, completează imaginea de ansamblu a epocii, a oamenilor, a societății. Pornind de la memoriile pașoptiștilor și continuând cu cele ale participanților la marea unire de la 1918, se poate remarca un punct comun, și anume asumarea faptului că trebuie acționat, determinarea de a valida funcția istorică și pedagogică a momentului, argumentarea că prin cunoașterea și mărturisirea trecutului, a istoriei conduce la trezirea conștiinței colective și dobândește valoare de componentă a conștiinței naționale. Pentru a atinge cât mai multe puncte și detalii semnificative ale derulării evenimentelor, argumentate și dublate de documentele pe care le conțin aceste memorii, am acordat o atenție sporită acestui subcapitol, dedicând astfel un spațiu mai larg liderilor naționali, dintre care menționăm pe: George Pop de Băsești, Ștefan Cicio Pop, Iuliu Maniu, Alexandru Vaida-Voevod, Onisifor Ghibu, cardinalul Iuliu Hossu, Enea Grapini, Aurel Cosma, Vasile Goldiș, etc.

Am continuat demersul nostru cu ilustrarea memoriilor elitei intelectuale prezentă și ea în rândurile participanților la momentul de la Alba Iulia, reprezentată de scriitori, avocați, militari sau oameni politici dintre care amintim: Octavian Goga, Ilie Lazăr, Victor Moldovan, Aurel Cosma Jr. Un alt capitol supus atenției studiului prezintă la memoriile unei pături sociale din care fac parte preoții, canonicii, dascălii, învățătorii, țăranii, așadar lumea mică. Preoții din satele românești transilvane au fost adevărați propagatori ai unirii, au contribuit categoric la cultura și civilizația românească. Memoria a reținut imaginea preotului care a fost preocupat cu înregistrarea sub forma de jurnal sau registru a momentelor importante ale comunității, în vederea păstrării pentru posteritate.

Un ultim subcapitol este destinat memoriilor intermediare, a urmașilor celor care au fost la 1918 la Alba Iulia sau au fost implicați în organizarea Marii adunări: moștenitorilor, fiilor și nepoșilor. Din dorința de a ilustra cât mai elocvent atmosfera epocii, a vocabularului de început de secol cu parfumul și culoarea specifică, am apelat la evidențierea acestora cu citate, lăsând astfel textul să-i vorbească direct cititorului, pentru a putea trece prin propriul filtru de valori și cunoștințe impresiile relatate.

Cel de-al patrulea capitol tratează practicile comemorative ale perioadei interbelice. Una dintre numeroasele tradiții ale poporului nostru este aniversarea diverselor evenimente ale istoriei lui. De-a lungul timpului, aceste aniversări au prilejuit manifestarea entuziastă a sentimentelor de unitate națională a poporului român de pe întreg teritoriu său și din afara granițelor patriei. După primul război mondial, cel mai important moment din istoria României, un moment firesc și necesar, a fost Unirea din decembrie 1918. Euforia și entuziasmul zilelor de la sfârșitul lui 1918, împlinirea unui deziderat sfânt și atât de așteptat, promitea ca momentul să reprezinte un punct de referință extrem de important pentru toți românii, un eveniment care să rămână mereu în amintirea lor, în consecință avea să fie rememorat cu consecvență și cu sfințenie.

Ultimul capitol al studiului încearcă să surprindă maniera în care a fost reflectată memoria unirii în comunism. Tema unirii transilvaniei cu România în perioada de după 1944 comportă un parcurs sinuos, cu schimbări radicale de perspectivă. Dacă până în 1945, Marea Unire reprezenta punctul cheie a edificiului național românesc, reflectat în istoriografia vremii, după acest an se constată marginalizarea temei, se pendulează între interdicția ei și alterarea semnificației ei. Asistăm la o relaxare a puterii și o manifestare de interes pentru subiectul Unirii prin acreditarea problematicii naționale, deși valorile naționale erau subordonate și integrate ideologiei comuniste. Pusă în sertar după 1945, tema cunoaște o revenire bruscă în 1968, când comunistii preiau aniversarea și o folosesc în favoarea lor pentru justificarea doctrinei comuniste, pentru ca în anii 70-80 să asistăm la o exacerbare a temei.

Lucrarea fost realizată pe baza cercetării fondurilor de documente existente la Arhivele Naționale din Bistrița-Năsăud, Sălaj, Suceava, precum și în fondurile Bibliotecii Centrale Universitare "Lucian Blaga" Cluj-Napoca, a Bibliotecii Academiei din București lucrări în cea mai mare parte editate dar și inedite, precum și a documentelor și a bibliografiei de specialitate, a presei și bineînțelese a memorialisticii.

Este indiscutabil că izvoarele narative întregesc cu multe amănunte și nunațează informațiile izvoarelor de altă natură. Din rândul acestora, scrierile memorialistice reprezintă izvoarele care dau cea mai multă viață și culoare informațiilor, datorită faptului că oferă relatări asupra unor evenimente contemporane cu autorul, la care fie a participat, fie le-a descoperit trăind epoca. Importanța literaturii memorialistice este dată și de faptul că ea prezintă aceeași realitate istorică, însă sub aspecte diferite, din punctul de vedere al autorului care provine din diverse straturi sociale, cu experiență de viață foarte variată, cu un bagaj cultural divers, dar totodată și cu percepții și sensibilități particulare sau cu o putere mai mare sau mai mică de evocare a evenimentelor. Toate se completează reciproc, dar în același timp se și validează, împreună contribuind la formarea unei imagini cât mai veridice a evenimentelor anului 1918.

Consemnările din literatura mărturisirilor nu evaluează și nu analizează faptele, deoarece aceasta sarcină îi revine istoriografiei, însă potrivit naturii sunt consemnate cele întâmplate în modul în care autorul le vede sau despre care este informat. Acest aspect al memorialisticii contribuie la aprofundarea și nuanțarea informațiilor din alte surse sau izvoare, dar totodată conferă și reflectarea asupra mentalității autorului și a societății din acea perioadă. Mărturiile din cadrul memorialisticii reprezintă punctul de referință, din ele rezultă că sensul și spiritul democratic al adunării poporului din 1 decembrie 1918 de la Alba Iulia nu poate fi minimalizat sau reinterpretat, indiferent de argumentele aduse. Toate converg în a convinge că fiecare pagină scrisă dedicată evenimentului nu a fost hazardul istoriei, ci a fost susținută de mulțimi, de entuziasmul și energia lor și care a schimbat definitiv destinul poporului român. Din rândurile memoriile transpare setea de libertate, dorința și voința românilor de a se conduce singuri. Memorialistica marii uniri de la 1918 transmite puternic fidelitatea, perseverența și consecvența idealului lor politic național. Nu de puține ori am dat citate din acele texte pentru a încerca să aducem în contemporaneitate parfumul de epocă al acelor timpuri, puternic încărcat de sentimentul patriotic și mândria de a fi român, sentiment care la aproape un secol de atunci, a căzut în desuetudine, ajungând din nefericire chiar la polul opus, de rușine că suntem români.

În destinul unei națiuni există momente de referință, care rămân nete în memoria generațiilor următoare. Un astfel de moment istoric l-a reprezentat și anul 1918, când într-un singur an s-au îmbinat clipele de agonie cu cele de biruință, și s-a realizat cu îndrăzneală, devotament și perseverență o nouă și mare Românie. Generația din primele decenii ale

secolului al XX lea apar□inând diferitelor clase sociale □i-a cucerit meritul inconstestabil de a fi fost la înăl□imea chemării către care o îndrepta întreaga dialectică a evolu□iei istorice a poporului român.

BIBLIOGRAFIE

I. IZVOARE INEDITE

Direcția Județeană Bistrița-Năsăud a Arhivelor Naționale

Cronica parohiei Mureșenii Bârgăului 1884. Oficiul parohial greco-catolic românesc Mureșenii Bârgăului.

Fond Anton Coșbuc. Manuscris Enea Grapini – Evenimentele premergătoare revoluției din 1918 și Unirea.

Fond Banca Aurora Nasaud, filiala Bistrița.

Fond col. Pavel Tofan. Corespondența și acte ale Gărzii Naționale Bistrița 1918-1919, dosar nr. 8.

Fond Colecția Solomon Haliță, 1918-1923, dosar 88.

Fond personal Gheorghe Avram nr 532, dosar 21/ 7, 1919-1931

Fond Victor Moldovan. Fond Vicariatul Rodnei nr 1230/1919 – Sărbătorirea Unirii

Fondul Consiliul Național Român. Colecția Iulian Marțian, 1918.

Oficiul Parohial Greco-Catolic Telciu, 1919-1949, 1958.

Oficiul Parohial Ortodox Nasaud, 1904-1949

Direcția Județeană Sălaj a Arhivelor Naționale

Fondul Protopopiatul Greco-catolic Buciumi, dosar 83/ 1912-1926. Dosar 89/ 1916-1918

Fondul personal Ioan Ardeleanu Senior (directorul scoalei primare Sărăuad, jud Sălaj in 1936; dir Scoala de Stat Tășnad, 1937).

Corespondenta primita de IAS - Dosar 36/1929-1934

Direcția Județeană Suceava a Arhivelor Naționale

Fond personal Nicolae Grămadă, manuscrisul B.9 Aspecte de viața din trecutul orașului Suceava

Fond personal Aurel Huțu, nr. inventar 585, O pagină din istoria locală: „Unirea Câmpulungului Moldovenesc cu vechiul Regat al României în anul 1918”, de Ion Sabie Nr. inventar 25. intitulat Articolul lui Aurel Huțu despre unirea Câmpulungului Moldovenesc cu vechiul Regat al României în 1918. Bucovina–însemnări istorice. Bucovina– crâmpoie istorice. Lupta comună a celor trei țări române pentru independență și unire

Biblioteca Academiei Române București

Vasile Goldiș, Despre problema națională. Mss 1772.

Alexandru Vaida-Voevod. Corespondență. Mss 2495

Copie după memoriile generalului american Stanley Washburn 1916/1918

Vaida-Voevod, Al. Discurs ținut în 1918 în Camera Ungară din Budapesta. Mss. A 1165

II. IZVOARE EDITATE

a. JURNALE, MEMORII, AMINTIRI, CORESPONDENȚĂ, DISCURSURI

1. **Albani, Tiron.** *Douăzeci de ani dela Unire. Monografie comemorativă a unirii. Vol. 1. Cum s-a făcut Unirea*, Oradea: Grafica, 1938, 384 p.; *Memorii. Din contribuția clasei muncitoare la desăvârșirea statului național român unitar : 1 decembrie 1918*, București : Editura Științifică, 1969, 120 p.
2. **Blaga, Lucian.** *Hronicul și cântecul vârstelor*. Postfață și bibliografie de Ioan Holban. București: Minerva, 1990, XXXIII, 237 p.
3. **Cicio-Pop, Ștefan.** *Unirea Ardealului și Banatului cu Patria Mamă*. Conferință ținută la 22 ianuarie 1928 la Cernăuți. Cernăuți: Tipografia Mitropolitul Silvestru, 1928, 30 p.
4. **Clopoșel, Ion.** *Frământările unui an. 1918*, Sibiu: Biroul de Imprimare “Cosânzeana”, 1919, 122 p.

5. **Clopoșel, Ion.** *Revoluția din 1918 și Unirea Ardealului cu România*, Cluj: Editura Revistei Societatea de Măine, 173 p.
6. **Cosma Jr., Aurel.** *Corespondență. Vol. 2.* Prefață de Crișu Dascălu. Ediție îngrijită, studiu introductiv, notă asupra ediției și indice toponomastic de Raul Ionuș Rus și Teodora Drăghici. Timișoara: David Press Print, 2011, 513 p.
7. **Dumitrescu, Constantin.** *Clipa și istoria. Convorbiri. Liceenii în anotimpul Marii Uniri.* București: Editura Didactică și Pedagogică, 1997, 130 p.
8. **Lazăr, Ilie.** *Amintiri.* Editor Romulus Rusan. Prefață de Doru Radosav. București: Fundația Academia Civică, 2000, 161 p.
9. **Maria, Regina României.** *Însemnări zilnice (decembrie 1918-decembrie 1919).* Vol. 1. Îngrijire de ediție, introducere și note de Vasile Arimia. București: Albatros, 1996, XIX, 425 p.
10. **Moldovan, Victor.** *Memoriile mele.* Copia manuscrisului, 1057 p.
11. **Moldovan, Victor.** *Memoriile unui politician din perioada interbelică.* Editori: Mircea Gelu Buta, Adrian Onofreiu. Cluj-Napoca : Presa Universitară Clujeană, 2013, 447 p.
12. **Pușcariu, Sextil.** *Memorii.* Ediție de Magdalena Vulpe. Prefață de Ion Bulei. București: Minerva, 1978, 895 p.
13. **Vaida-Voevod, Alexandru,** *Memorii.* Prefață, ediție îngrijită, note și comentarii de Alexandru Șerban. Cluj-Napoca: Dacia, 1998, Vol. 1-4.

b. PERIODICE

Ziare

- ”Alba Iulia”, 1918-1919, 1929.
- ”Calendarul național al ziarului America”, 1930.
- „Mișcarea”, Iași. 1927, 1929.
- ”Nădejdea”, Timișoara, 1923, 1927.
- „Ordinea”, București. 1928-1931.
- “Românul”, Arad. 1918.
- ”Ultima Oră”, București, 1928-1930.
- ”Unirea”, Blaj. 1917, 1929.

„Universul”, București. 1930, 1933, 1942.

„Viitorul”, București. 1927-1934.

Reviste

”Apulum”, Alba Iulia. 1969, 1980-1985, 1990-1993.

”Biserica Ortodoxă Română”, București. 1978.

”Dacoromania”, Alba Iulia. 1998-2010.

”Glasul Bisericii”, București. 1978, 1982.

”Mitropolia Moldovei și Sucevei”, Iași. 1983.

”Mitropolia Ardealului”, Sibiu. 1978.

”Mitropolia Banatului”, Arad: Timișoara. 1978.

”Revue Roumaine d’Histoire”, București. 1965, 1969, 1977.

”Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Seria Philologica”, Cluj-Napoca. 1968.

”Ziridava”, Arad. 1974.

Anuare și Buletine

Acta Musei Napocensis. Anuarul Muzeului de Istorie Cluj Napoca. 1968.

Acta Musei Porolissensis. Anuarul Muzeului De Istorie și Artă din Zalău. 1988.

AIO. Anuarul Institutului de Istorie Orală, Cluj-Napoca. 1998-2013.

Analele Sighet. 1998.

Annales Universitatis Apulensis. Seria Historica, Alba Iulia, 2006.

Analele Universității din București. 1968.

Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Iași. 1988

Anuarul Institutului de Istorie. Seria Historica”, Cluj-Napoca. 1968, 1978, 1987-1988, 2003.

Sargetia. Anuarul Muzeului Civilizației Dacice și Romane Deva. 1963, 1979, 2006.

Xenopoliana. Buletinul Fundației Academice ”A. D. Xenopol”, Iași. 2003.

III. INSTRUMENTE DE LUCRU. DICȚIONARE. ENCICLOPEDII ȘI COMPENDII. BIBLIOGRAFII

14. **Anuarul Istoriografic al României. Bibliografie selectivă. 2011.** Vol. 1. Cluj-Napoca: Argonaut, 2013.
15. **Bibliografia Istorică a României**, Vol. I (1944-1969) - Vol. XIII (2009-2010). București: Editura Academiei Române, 1970- 2012.
16. **Crăciun, Ioachim.** *Bibliografia Transilvaniei Românești 1916-1936.* București: Imprimeria Națională, 1937.
17. **Enciclopedia României.** Comitetul de direcție: Dimitrie Gusti, Const. Orghidan, Mircea Vulcănescu, Virgil Leonte. Ediție anastasică. Iași: Tipo Moldova, 2010.
18. **Istoria României în texte.** Coordonator Bogdan Murgescu, București, 2001.
19. **Istoria României. Compendiu.** Coord.: Ioan Aurel Pop, Ioan Bolovan, Cluj-Napoca, 2004.
20. **Istoria Românilor.** Coordonator: Gheorghe Platon; Autori: Ion Agrigoroaiei, Ion Bulei, Vasile Cristian. București: Editura Enciclopedică, 2003.
21. **Turc, Lucia.** *Bibliografia Transilvaniei (1936-1944).* Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 1998, 352 p.

IV. LUCRĂRI GENERALE. MONOGRAFII

22. ***. *Memorialistica revoluției de la 1848 în Transilvania.* Studiu introductiv, ediție, note și glosar de Nicolae Bocșan și Valeriu Leu. Cluj-Napoca: Dacia, 1988, 305 p.
23. ***. *The Oral History Reader.* Second edition. Edited by Robert Perks and Alistar Thomson. London, New York: Routledge, 2002, XIV, 578 p.
24. *1918 la români. Vol. I-X.* București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1983-1989, 780, 564, 813, 548, 596, 527, 636, 527, 480, 650 p.
25. *Desăvârșirea unificării Statului Național Român. Unirea Transilvaniei cu vechea Românie.* București: Editura Academiei R.S.R., 1968, 340 p.
26. *Destrămarea monarhiei austro-ungare 1900-1918. Comunicări prezentate la Conferința istoricilor din 4-9 mai 1964 de la Budapesta,* București: Editura Academiei R.P.R, 1964, 363 p.

27. **Agrigoroaiei, Ion.** *Opinie publică și stare de spirit în vremea Războiului de Întregire și a Marii Uniri. Iași, 1916-1918.* Iași: Editura Fundației Axis, 2004, 303 p.
28. **Agrigoroaiei, Ion.** *Iași în anii 1916-1918. Partea I. Opinie publică și stare de spirit în timp de război 1916-1917.* Iași: Anteros, 1998, 186 p.
29. *Consiliul Național Român din Blaj (noiembrie 1918-ianuarie 1919). Protocoale și acte.* Ediție îngrijită, studiu introductiv, indici și glosar de Viorica Lascu și Marcel Știrban. Cluj-Napoca: Dacia, 1978-1980, 227, 239 p.
30. **Crihană, Alina.** *Aspecte ale memorialisticii românești posttotalitare: între pactul autobiografic și pactul cu istoria,* Galați: Europlus, 2011, 207 p.
31. **Curticăpeanu, Vasile.** *Mișcarea culturală românească pentru unirea din 1918.* București: Editura Științifică, 1968, 287 p.
32. **Deac, Augustin.** *Contribuția clasei muncitoare la făurirea statului național unitar român.* București: Editura politică, 1986, 155 p.
33. **Eliade, Mircea.** *Încercarea labirintului.* Cluj-Napoca:Dacia, 1990, 167 p.
34. **Georgescu, Vlad.** *Politică și istorie. Cazul comuniștilor români 1944-1977.* București: Humanitas, 1991, 166 p.
35. **Hăulică, Cristian.** *Textul ca intertextualitate: pornind de la Borges.* București: Editura Eminescu, 1981, 214 p.
36. **Holban, Ioan.** *Literatura română subiectivă de la origini până la 1990. Jurnalul intim. Autobiografia literară.* Iași; Tipo Moldova, 2007, 321 p.
37. **Iosifescu, Silvian.** *Literatura de frontieră.* București: Editura pentru Literatură, 1969, 423 p.
38. **Iosifescu, Silvian.** *Literatura mărturisirilor: de la Cellini la Malraux.*Vol. 1-2. București: Minerva, 1972.
39. *Istoria poporului român.* Sub redacția acad. Andrei Oțetea. București: Editura Științifică, 1972, 659 p.
40. *Istoria R.P.R.. Manual pentru învățământul mediu.* Sub redacția acad. Mihail Roller, București: Editura Didactică și Pedagogică, 1952, 762 p.
41. **Lejeune, Philippe.** *Pactul autobiografic.* București: Univers, 2000, 413 p.

42. **Liveanu, Vasile.** *1918. Din istoria luptelor revoluționare din România.* București: Editura Politică, 1960, 680 p.
43. **Lungu, Dan.** *Povestirile vieii. Teorie și documente.* Ediția a 2-a. Iași: Editura Universității Alexandru Ioan Cuza, 2009, 252 p.
44. **Lupaș, Ioan.** *Istoria Unirii Românilor.* București: Fundația Culturală Regală „Principele Carol”, 1937, 408 p.
45. **Moga, Valer.** *ASTRA și societatea. 1918-1930.* Cuo prefață de Marcel Tîrban. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2003, 584 p.
46. **Moga, Valer.** *Unirea din 1918 în istoriografia anilor 1945-1967.* În: Anul 1918 în Transilvania și Europa Central-Estică. Contribuții bibliografice și istoriografice, Cluj-Napoca: Academia Română: Centrul de Studii Transilvane, 2007, 400 p.
47. **Moisa, Gabriel.** *Istoria Transilvaniei în istoriografia românească 1965-1989.* Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2003, 373 p.
48. **Moisa, Gabriel.** *Istorie și politică în România comunistă. Note de curs.* Oradea: Editura Universității din Oradea, 2008, 161 p.
49. **Müller, Florin.** *Politică și istoriografie în România 1948-1964.* Cluj-Napoca: Nereamia Napocae, 2003, 361 p.
50. **Nistor, Ioan Silviu.** *Contribuții mureșene la Marea Unire din 1918.* Cluj-Napoca: Dacia, 1981, 280 p.
51. **Pascu, Ștefan.** *Făurirea statului național unitar român. Vol. I-II.* București: Editura Academiei, 1983, 432, 404 p.
52. **Pascu, Ștefan.** *Marea Adunare Națională de Alba Iulia, încununarea ideii, a tendințelor și luptelor de unitate a poporului român.* Cluj: Universitatea Babeș-Bolyai, 1968, 510 p.
53. **Pop, Iulia.** *Memorie și suferință. Considerații asupra literaturii memorialistice a universului concentraționar comunist.* Cluj-Napoca: Argonaut, 2010, 434 p.
54. **Răcilă, Emil.** *România în Primul Război Mondial : "situația economică, social-politică și administrativă din teritoriul românesc vremelnic ocupat" : 1916-1918.* București: Ager-Economistul, 2005, 382 p.
55. **Ricoeur, Paul.** *Memoria, istoria, uitarea.* Timișoara: Amarcord, 2001, 643 p.

56. *România și conferința de pace de la Paris 1918-1920. Triumful principiului naționalităților*. Coordonator Viorica Moisuc. Cluj-Napoca: Dacia, 1983, 416 p.
57. **Saint-Simon, Louis de Rouvroy**. *Memorii*. Antologie, note și prefață de Maria Carpov. București : Univers, 1990, 1031 p.
58. **Sasu, Aurel; Vartic, Mariana**. *Romanul românesc în interviuri. O istorie autobiografică*. Vol. I. București: Minerva, 1985, 963 p.
59. **Todorov, Tzvetan**. *Abuzurile memoriei*, Timișoara: Amarcord, 1999, 66 p.
60. **Țugui, Pavel**. *Istoria și limba română în vremea lui Gheorghiu-Dej. Memoriile unui fost șef de Secție a CC al PMR*. București: Editura „Ion Cristoiu”, 1999, 301 p.
61. **Unc, Gheorghe; Deac, Augustin**. *1918. Gărzile naționale române din Transilvania*. București: Editura militară, 1979, 231 p.
62. *Unirea Transilvaniei cu România. 1 decembrie 1918*. Coordonatori Ion Ionescu-Puțuri și Augustin Deac, București, Editura Politică, 1970, 791. Ediția a 2-a, București: [s.n.], 1972, 775 p.; Ediția a 3-a București: Editura Politică, 1978, 743 p.
63. **Vianu, Tudor**. *Figuri și forme literare*. București: Casa Școalelor, 1946, 243 p.
64. **Vrabie, Diana**. *Cunoaștere și autenticitate. Drama cunoașterii și tentația autenticității în literatura românească interbelică*. Timișoara: ArtPress: Augusta, 2008, 393 p.
65. **Vulcănescu, Mircea**. *Războiul pentru întregirea neamului*. Cu o prefață de Titus Bărbulescu; Postfață de Horia Stamatu. București: Saeculum: Vestala, 1999, 159 p.
66. **Xenofontov, Ion**. *Războiul sovieto-afghan: (1979-1989). Studiu de istorie verbală, percepții, documente*. Iași: Lumen, 2011, 552 p.
67. **Zainea, Ion**. *Cenzura istoriei, istoria cenzurată. Documente (1966-1972)*. Oradea: Editura Universității din Oradea, 2006, 321 p.
68. **Zub, Al**. *Orizont închis. Istoriografia română sub dictatură*. Iași: Institutul European, 2000, 200 p.
69. **Zub, Alexandru**. *Istorie și finalitate. În căutarea identității*. Ed. a 2-a. Iași: Polirom, 2004, 266 p.

V. STUDII ȘI ARTICOLE

70. **Abrudan, Paul; Stoia, Mircea.** *Contribuții hunedorene la desăvârșirea unității de stat a României.* În: Sargina, 15, 1981, pp. 262-268.
71. **Achim, Valeriu.** *Contribuția maselor populare, a unor personalități maramureșene la înfăptuirea statului național unitar român.* În: Oltenia, 3, 1981, pp. 169-174.
72. **Agrigoroaiei, Ion.** *Marea Unire și activitatea diplomației românești, reflectată în presa din Iași.* În: Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie. Iași, 25, 1988, nr. 2, pp. 91-117.
73. **Anghel, Eugenia Rodica; Buzatu, Gheorghe.** *Universitatea din Iași și Unirea Transilvaniei cu România.* În: Cronica, 18, 1983, nr. 45, p. 2.
74. **Ardeleanu, Ion.** *Înfăptuirile maselor populare din 918 și recunoașterea lor internațională.* În: Carpica, 11, 1979, pp. 29-40.
75. **Ardeleanu, Ion.** *Lupta maselor populare pentru formarea statului național unitar român.* În: Viitorul social, 7, 1978, nr. 4, pp. 631-644.
76. **Ardeleanu, Ion; Mușat, Mircea.** *1918. Socialiștii români în fruntea luptei maselor pentru încheierea procesului de formare a statului unitar.* În: Anale de istorie, 21, 1975, nr. 6, pp. 45-57.
77. **Arimia, Vasile.** *Consiliile naționale române și rolul lor în pregătirea și înfăptuirea unirii.* În: Anale de istorie, 14, 1968, nr. 6, pp. 22-31.
78. **Arimia, Vasile.** *Gărzile naționale în lupta pentru înfăptuirea unității de stat a României.* În: Revista Arhivelor, 11, 1968, nr. 2, pp. 153-164.
79. **Bányai, L.; Porțeanu, Al.** *Lupta mișcării muncitorești transilvănene pentru făurirea statului național unitar.* În: Lupta de clasă, 48, 1968, nr. 11, pp. 40-48.
80. **Bányai, Ladislau.** *Lupta revoluționară de eliberare socială și națională în Transilvania și actul Unirii.* În: Omagiu lui Petre Constantinescu-Iași cu prilejul împlinirii a 70 de ani. București: Editura Academiei R.P.R., 1965, pp. 569-575.
81. **Bejenaru, Ionel.** *Ardealul ne cheamă, cu inima plină de dor... Botoșanii și Marea Unire.* În: Hierasus, 6, 1986, pp. 151-155.
82. **Boldea, Iulian.** *Jurnalul de criză.* În: Apostrof, XXIII, 2012, nr. 3, p. 5.
83. **Boldea, Iulian.** *Memorialistica lui Mircea Eliade.* În: Limba română, 2007, nr. 1-3, p. 151-156.

84. **Botoran, Constantin.** *Făurirea statului național unitar român, rezultat al luptei maselor populare.* În: Revista Română de studii internaționale, 12, 1978, nr. 4, pp. 475-486.
85. **Campus, Eliza.** *La lutte pour l'achèvement de l'unité national roumaine (1914-1918).* În: Revue Roumaine d'histoire, 4, 1965, pp. 765-790.
86. **Cântec, Florin.** *Memorie și uitare în istorie. Repere din istoriografia franceză.* În: Xenopoliana. Buletinul Fundației Academice „A. D. Xenopol“, Iași. XI, 2003, nr. 3-4, p. 29-40.
87. **Căpâlnean, Vasile.** *Maramureșenii participanți la înfăptuirea Unirii (1918).* În: Marmația, 4, 1978, pp. 197-209.
88. **Cerchez, Claudia.** *Câteva considerații privind activitatea cadrelor didactice din ținutul Sibiului în lupta pentru realizarea unității naționale a Românie.* În: Studii și comunicări. Muzeul Brukenthal, 21, 1981, pp. 229-235.
89. **Cicală, Ioan.** *Desăvârșirea unității politice – factor important al închegării forțelor proletariatului român.* În: Anuarul Institutului de Istorie. Cluj, 11, 1968, pp. 135-157.
90. **Ciurea, Al. I.** *Rolul clericilor, teologilor și cărturarilor români în epoca făuririi statului național unitar român.* În: Mitropolia Moldovei și Sucevei, 59, 1983, nr. 10-12, pp. 681-785.
91. **Clopoțel, Ion.** *Crâmpoie din lupta bănățenilor pentru unitate națională în 1918-1919.* În: Mitropolia Banatului, 18, 1968, nr. 1-3, pp. 56-64.
92. **Comșa, Daniela.** *Consiliul național român din comuna Gheja.* În: Acta Musei Napocensis, 19, 1982, pp. 501-507.
93. **Constantinescu, Miron; Bányai, Ladislau; Curticăpeanu, Vasile; Göllner, Carol, Nuțu, Constantin.** *Cu privire la probelema națională în Austro-Ungaria (1900-1918).* În: *Destrămarea monarhiei austro-ungare 1900-1918*, București: Editura Academiei R.P.R., 1964, pp. 93-189.
94. **Constantinescu-Iași, P.; Bányai, Ladislau.** *Le rôle des masses populaire dans la constitution et le parachèvement de l'État national roumain.* În: Revue Roumaine d'Histore, 4, 1965, nr. 4, pp. 577-596.

95. **Constantiniu, Florin; Stanciu, Ion.** *Sprrijinul și lupta românilor din străinătate pentru cauza unității românești (1914-1918).* În: Revista de istorie, 29, 1979, nr. 12, pp. 1873-1887.
96. **Corbu, Constantin.** *Contribuția țărănimii la făurirea Marii Uniri din 1918.* În: Anale de istorie, 34, 1988, nr. 5, pp. 36-52.
97. **Crăciun, Pompei.** *Aspecte din lupta maselor populare din județul Bistrița-Năsăud pentru Unirea Transilvaniei cu România (1918).* În: File de istorie, 4, 1976, pp. 390-399.
98. **Crișan, Vasile.** *Clasa muncitoare în lupta pentru desăvârșirea unității statului național român.* În: Anale de istorie, 34, 1988, nr. 5, pp. 17-35.
99. **Curticăpeanu, Vasile.** *Cultura în sprrijinul unității de stat.* În: Desăvârșirea unificării Statului Național Român. Unirea Transilvaniei cu vechea Românie, București: Editura Academiei R.S.R., 1968, pp.316-352.
100. **Daicoviciu, Constantin; Bányai, Ladislau; Cheresteșiu, Victor; Liveanu, Vasile.** *Lupta revoluționară a maselor- factor hotărâtor în unirea Transilvaniei cu România.* În: Studii. Revistă de istorie, 11, 1958, nr. 6, pp. 21-56.
101. **Dan, Ioan; Pârvulescu, Gheorghe.** *Mișcarea muncitorească din România și lupta pentru făurirea statului național unitar român.* În: Ziridava, 7, 1977, pp. 81-95.
102. **Dandara, Livia.** *Extirparea ideologică a memoriei naționale prin falsificarea masivă a trecutului istoric. Experimentul stalinist în varianta Roller: istoria R.P.R. în ediții succesive.* În: Analele Sighet, 6, 1998, pp. 574-587.
103. **Deac, Augustin.** *Mișcarea muncitorească și socialistă – factor important al luptei pentru formarea statului național unitar român.* În: Analele Institutului de Istorie a Partidului, 14, 1968, nr. 6, pp. 3-10.
104. **Deaconu, Luchian.** *Documente din colecțiile muzeului Olteniei referitoare la activitatea desfășurată de românii aflați în Franța în sprijinul procesului de formare și recunoaștere internațională a statului național unitar român.* În: Oltenia, 2, 1980, pp. 155-161.
105. **Delureanu, Ștefan.** *Voluntari români în Italia și idealul reîntregirii naționale.* În: Tomis, 23, 1988, nr. 8, p. 13.

106. **Diculescu, Vladimir.** *Românii din America și desăvârșirea unității statului național român.* În: Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie. Cluj-Napoca, 23, 1980, pp. 335-344.
107. **Dobrinescu, Valeriu Florin.** *Diplomația României și Marea Unire din 1918.* În: Vatra, 18, 1988, nr. 12, p. 10.
108. **Dragoș, Vasile.** *1918, pe Mureș în sus.* În: Marisia, 5, 1975, pp. 383-385.
109. **Dumitru-Snagov, Ion.** *Alte noi pagini din arhiva Marii Uniri – documente din Vatican.* În: Revista arhivelor, 45, 1988, nr. 4, pp. 399-413.
110. **Dumitru-Snagov, Ion.** *Documente străine inedite despre 1 Decembrie 1918.* În: Magazin istoric, 22, 1988, nr. 12, pp. 28-32.
111. **Duțu, Alexandru.** *Însemnări despre rolul cărții în realizarea statului național român.* În: Revista bibliologică, 1968, nr. 11, pp. 662-663.
112. **Fanache, V.** *Semnificația unirii (1918) în literatura Transilvaniei.* În: Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Philologica, 13, 1968, nr. 2, pp. 3-11.
113. **Fotino, Nicolae; Calafeteanu, Ion.** *La consécration internationale de la grande union.* În: Revue roumaine d'histoire, 17, 1978, nr. 4, pp. 631-649.
114. **Frățilă, Ion; Ionaș, Vasile.** *Aportul populației din județul Hunedoara la Unirea Transilvaniei cu România.* În: Sargetia, 14, 1979, pp. 455-474.
115. **Gall, Ioan.** *Lupta muncitorimii din Transilvania – factor de seamă în pregătirea înfăptuirii Unirii de la 1 decembrie 1918.* În: Acta Musei Napocensis, 1968, 5, pp. 293-309.
116. **Gheorghiu, I.; Coman, I.** *Contribuția mișcării socialiste din Transilvania la pregătirea și desfășurarea Adunării Naționale de la Alba Iulia.* În: Analele Universității din București. Istorie, 28, 1969, nr. 1, pp. 113-120.
117. **Ghinea, N.** *Preotul Avram Imbroane, un luptător bănățean pentru unirea de la 1 decembrie 1918.* În: Biserica Ortodoxă Română, 1978, 96, nr. 11-12, pp. 1314-1317.
118. **Grad, Cornel; Goron, Doru; Wagner, Ernest.** *Consilii și gărzi naționale române în Sălaj în anul 1918. Contribuții documentare.* În: Acta Musei Porolissensis, 1988, 12, pp. 469-619.

119. **Greffner, Otto.** *Acțiuni cu caracter național și social în anul 1918 în județul Arad.* În: Ziridava, 1974, 3-4, pp. 177-185.
120. **Holban, Ioan.** *Demersul autobiografic.* În: Ateneu, 1982, nr. 9, p. 4..
121. **Hulea, Eugen.** *Despre contribuția voluntarilor români la înfăptuirea unirii.* În: Apulum, 1976, 14, pp. 343-363.
122. **Hurmuzache, Șt.; Adam, I.** *Consiliile naționale române în lupta pentru unirea Transilvaniei cu România.* În: Revista Arhivelor, 11, 1968, nr. 2, pp. 133-151.
123. **Iacoș, Ion.** *Intellectualitatea – componentă organică a mișcării național-populare pentru Unire.* În: Anale de istorie, 34, 1988, nr. 5, pp. 53-71.
124. **Ioanid, Silviu.** *Contribuția universitarilor din București și Iași la unirea Transilvaniei cu România.* În: Analele Universității București. Istorie, 18, 1969, nr. 1, pp. 51-72.
125. **Jiga, Aurel.** *Desăvârșirea unificării statului național, năzuința întregului popor român.* În: Studii și materiale. Târgu Mureș, 1972, 3-4, pp. 421-436.
126. **Jurca, Nicolae.** *Contribuția socialiștilor la făuirea statului național unitar român.* În: Transilvania, 12, 1983, nr. 11, pp. 8-10.
127. **Jurca, Nicolae.** *Mișcarea muncitorească și socialistă din România în lupta pentru înfăptuirea idealului unității naționale.* În: Transilvania, 17, 1988, nr. 11, pp. 12-15.
128. **Lazăr, Eugen.** *Românii din America în sprijinul luptei poporului nostru pentru unitate națională.* În: Crisia, 10, 1980, pp. 633-648.
129. **Liveanu, Vasile.** *Mișcarea socialistă și unirea Transilvaniei cu România.* În: Lupta de clasă, 48, 1968, nr. 11, pp. 49-59.
130. **Maior, Liviu.** *În gărzile naționale românești din Transilvania.* În: Lupta întregului popor, 1988, nr. 4, pp. 47-50.
131. **Mândrea, Ioan.** *1918 în Țara Făgărașului.* În: Cumidava, 12, 1979-1980, pp. 281-304.
132. **Marin, Florea.** *Contribuția medicilor.* În: Tribuna, 27, 1983, nr. 48, p. 10.
133. **Mihalache, Andi.** *Pentru o istorie culturală a ideii de patrimoniu.* În: Xenopoliana. Buletinul Fundației Academice „A. D. Xenopol“, Iași, XI, 2003, nr. 3-4, p. 158-179.

134. **Mihoc, Blaga.** *Unele aspecte ale activității consiliilor naționale române în Baia Mare și împrejurimi.* În: Muzeul Național, 3, 1976, pp. 449-457.
135. **Moga, Valer.** *Anul 1918: un traseu istoriografic de nouă decenii,* în: Anul 1918 în Transilvania și Europa Central-Estică. Contribuții bibliografice și istoriografice, Cluj-Napoca: Editura Academiei Române: Centrul de Studii Transilvane, 2007, pp. 7-20.
136. **Moisuc, Viorica.** *Tratatul de la Trianon – consacrare internațională a legitimității unirii Transilvaniei cu România.* În: Anale de istorie, 22, 1976, nr. 3, p. 44-57.
137. **Muntean, Ioan.** *Alegerea delegaților bănățeni pentru Marea Adunare Națională din 1 Decembrie.* În: Tibiscus, 5, 1979, p. 349-354.
138. **Munteanu, Ioan.** *Contribuția cadrelor didactice din Banat la realizarea Marii Uniri.* În: Revista de Pedagogie, 37, 1988, nr. 11, pp. 58-61.
139. **Mușat, Mircea.** *Decembrie 1918: Vrem să ne unim cu țara. Asupra unirii, toți românii de o părere.* În: Magazin istoric, 12, 1978, nr. 3, pp. 6-11.
140. **Naghi, G.** *Preoții din Banat în evenimentele anilor 1914-1918.* În: Mitropolia Banatului, 28, 1978, nr. 10-12, pp. 602-612.
141. **Neamțu, Ghe.; Fărcaș, A.** *Dascălii ardeleni militanți pentru Unire.* În: Steaua, 1988, 39, nr. 12, pp. 8-9.
142. **Neamțu, Ghe.; Fărcaș, A.** *Din contribuția învățătorilor ardeleni la lupta pentru desăvârșirea unificării satului național român.* În: Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Psychologia-Paedagogia, 28, 1973, pp. 125-133.
143. **Neamțu, Marin.** *Clerici craioveni în slujba idealului unității naționale înfăptuită la 1918.* În: Mitropolia Olteniei, 31, 1979, nr. 4-6, pp. 313-319.
144. **Netea, Vasile.** *Lupta emigrației transilvănene pentru desăvârșirea unității de stat a României.* În: Studii. Revistă de istorie, 21, 1968, pp. 1145-1163.
145. **Nicoară, Ion.** *Brașovenii în fruntea românilor din S.U.A. pentru desăvârșirea procesului de unitate națională și politică de la 1 decembrie 1918.* În: Cumidava, 8, 1974-1975, pp. 169-180.
146. **Nistor, Ioan.** *Acțiunile emigrației și prizonierilor români din Italia.* În: Tribuna, 22, 1978, nr. 27, p. 6.

147. **Nuțu, Constantin.** *Partidul Național Român din Transilvania și problema Unirii.* În: Studii. Revistă de istorie, 21, 1968, nr. 6, p. 1009-1037.
148. **Oltean, Vasile; Faust, Remus.** *Biserica Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului în văltoarea luptei pentru desăvârșirea unității naționale.* În: Mitropolia Ardealului, 23, 1978, nr. 7-9, pp. 438-444.
149. **Oprea, Ioan.** *Activitatea politico-diplomatică pentru recunoașterea internațională a Unirii Transilvaniei cu România.* În: Revista de istorie, 40, 1987, nr. 11, pp. 1111-1125; nr. 12, pp. 1199-1203.
150. **Oprea, Marin.** *Socialiștii români și marea unire.* În: Tribuna, 32, 1988, nr. 48, p. 11.
151. **Păcurariu, Mircea.** *Contribuția bisericii la realizarea actului unirii de la 1 decembrie 1918.* În: Biserica Ortodoxă Română, 96, 1978, nr. 11-12, pp. 7-30.
152. **Pascu, Ștefan.** *Ideea, tendințele și lupta pentru unitate a poporului Român; Mișcarea Memorandistă și lupta pentru unitatea de stat,* în: Desăvârșirea unificării Statului Național Român. Unirea Transilvaniei cu vechea Românie. București, Editura Academiei R.S.R., 1968, pp. 5-87.
153. **Pascu, Ștefan.** *Înfăptuirea marelui idela al poporului român: desăvârșirea unității național-statale în 1918.* În: Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj Napoca, 38, 1987-1988, pp. 21-38.
154. **Pascu, Ștefan.** *Însemnătatea și semnificația Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia și a desăvârșirii Unirii.* În: Anuau Institutului de Istorie și Arheologie Cluj Napoca, 21, 1978, pp. 7-30.
155. **Pascu, Ștefan.** *L'unité de la terre et du peuple roumain.* În: Revue de Transylvanie, 7-9, 1941-1943, pp. 325-343.
156. **Pascu, Ștefan.** *Marea Adunare Națională de Alba Iulia. 1 Decembrie 1918.* În: Acta Musei Napocensis, 5, 1968, pp. 1-17.
157. **Pascu, Ștefan.** *Desăvârșirea unității de stat a poporului român.* În: Anuarul Institutului de Istorie din Cluj, 11, 1968, pp. 79-134.
158. **Pascu, Ștefan.** *La proclamation du droit à l'Autodetermination des Roumains de Transylvanie.* În: Revue Roumaine d'Histoire, 7, 1969, nr. 6, pp. 1037-1049.

159. **Pavel, Teodor.** *Considerații asupra activității rolului și caracterului consiliilor naționale române din Bihor (nov-dec. 1918).* În: *Apulum*, 7, 1969, pp. 423-435.
160. **Pentelescu, Aurel.** *Mihail Rolller și stalinizarea istoriografiei române în anii postbelici,* în: *Analele Sighet*, 6, 1998, pp. 588-602.
161. **Petraș, Irina.** *Despre jurnal.* În: *Ateneu*, 2008, nr. 10, p. 17.
162. **Pleșa, Ioan.** *Constituirea și activitatea Consiliului Național Român din Cugir în perioada noiembrie 1918-martie 1919.* În: *Apulum*, 16, 1978, pp. 467-475.
163. **Pleșa, Ioan.** *Formarea și activitatea consiliilor naționale din județul Alba. În: luna noiembrie 1918.* În: *Apulum*, 7, 1969, pp. 385-410.
164. **Pleșa, Ioan; Mera, Laurențiu.** *Stegarul Ion Arion, martir al Marii Uniri.* În: *Dacoromania*, 1999, nr. 1, p. 17-21.
165. **Pogonaru, Ion; Blaj, Traian.** *Din activitatea Sfatului Național Român din Petroșani în preajma unirii Transilvaniei cu România.* În: *Sargeția*, 7, 1970, pp. 175-180.
166. **Pop, Iulia.** *Scrierile despre sine între literatură și istorie.* În: *AIO - Anuarul Institutului de Istorie Orală. Cluj-Napoca*, IX, 2008, p. 46-77.
167. **Pop, Iulia.** *Scrierile despre sine între literatură și istorie.* În: *AIO - Anuarul Institutului de Istorie Orală*, IX, 2008, p. 46-77.
168. **Popa, Petre.** *Relațiile zonei Argeș-Muscel cu Transilvania. Contribuții argeșene la Marea Unire din 1918.* În: *Studii și cercetări. Câmpulung Muscel*, 3, 1984, pp. 9-14.
169. **Popeangă, Vasile.** *Lupta corpului didactic din Transilvania pentru realizarea unirii de la Alba Iulia.* În: *Revista de Pedagogie*, 17, 1968, nr. 9, pp. 100-106.
170. **Porcescu, Scarlat.** *Contribuții aduse de slujitorii bisericești din arhiepiscopia Iașilor la făurirea statului național unitar român.* În: *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, 54, 1978, nr. 9-12, pp. 685-714.
171. **Porțeanu, Alexandru.** *L'aport du mouvement ouvrier et socialiste de Transylvanie au parachevément de l'unité de l'Etat national roumain.* În: *Revue Roumaine d'Histoire*, 7, 1968, nr. 6, pp. 1007-1036.

172. **Porțeanu, Alexandru.** *Les socialistes roumains dans la lutte pour l'indépendance, la souveraineté et l'unité nationales.* În: Revue Roumaine d'Histoire, 16, 1977, nr. 3, pp. 423-438.
173. **Porțeanu, Alexandru.** *Partidul Național Român din Transilvania – factor de seamă în lupta pentru făurirea Marii Uniri.* În: Revista de Istorie, 41, 1988, nr. 11, pp. 1043-1065.
174. **Porțeanu, Alexandru.** *Rolul culturii în realizarea unirii.* În: Revista bibliologică, 1968, nr. 12, pp. 707-709.
175. **Radosav, Doru.** *Istoria subiectivă, în Cornel Jurju, Cosmin Budeancă, Suferința nu se dă la frați. Mărturia Lucreției Jurj despre Rezistența anticomunistă din Apuseni (1948–1958).* Cluj-Napoca: Dacia, 2002, p. 5-7.
176. **Radosav, Doru.** *Memorie și eveniment. Câteva considerații.* În: AIO - Anuarul Institutului de Istorie Orală. Cluj-Napoca, VIII, 2007, p. 7-40.
177. **Radosav, Doru.** *O „sensibilitate sudică” a memoriei și oralității* În: AIO - Anuarul Institutului de Istorie Orală. Cluj-Napoca, VI, 2005, p. 5-16.
178. **Radosav, Doru.** *Uzul și abuzul de istorie și memorie.* În: AIO - Anuarul Institutului de Istorie Orală. Cluj-Napoca, IX, 2008, p. 5-14.
179. **Răileanu, C.** *Reprezentanții bisericii ortodoxe române din Banat la Alba Iulia în, Mitropolia Banatului, 28, 1978, nr. 10-12, pp. 613-618.*
180. *Revista Română de Drept, 24, 1968, nr. 9, p. 74-83.*
181. **Roz, Alexandru.** *Vasile Goldiș, eminent pedagog, patriot, luptător înflăcărat pentru înfăptuirea Marii Uniri.* În: Revista de Pedagogie, 37, 1988, nr. 11, pp. 62-64.
182. **Rus, Traian.** *Activitatea democratică a consiliilor naționale române în perioada octombrie- decembrie 1918.* În: Revista de istorie, 41, 1988, nr. 11, pp. 1067-1082.
183. **Rus, Traian.** *Contribuții privind lupta românilor transilvăneni și bucovineni aflați în Rusia și S.U.A. pentru unitate națională.* În: Revista arhivelor, 45, 1988, nr. 4, pp. 368-375.
184. **Rüsen, Jörn.** *Desfacerea ordinii istoriei – modernitate, postmodernitate, memorie.* În: Xenopoliana, Buletinul Fundației Academice „A. D. Xenopol“, Iași, XI, 2003, nr. 3-4, p. 16-28.

185. **Șendrulescu, Ion.** *Activitatea lui Vasile Goldiș pentru unirea Transilvaniei cu România.* În: Studii și articole de istorie, 13, 1969, nr. 13, pp. 41-52
186. **Șerban, Ioan.** *Istoricul Legiunii române din Italia (1918-1919).* În: Apulum, 28, 1980, pp. 495-528.
187. **Simion, Eugen.** *Autobiografia (I).* În: Caiete critice, 2008, nr. 1-2, p. 3.
188. **Șora, Gheorghe; Ardelean, Petru.** *Vasile Goldiș, luptător democrat pentru unirea Transilvaniei cu România.* În: Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Historica, 13, 1968, nr. 2, pp. 41-51.
189. **Șora, Gheorghe; Unc, Gheorghe.** *Figuri luminoase ale Marii Uniri – Vasile Goldiș.* În: Magazin istoric, 1979, nr. 12, pp. 17-20.
190. **Spiru, I.** *Contribuția clerului pentru înfăptuirea unirii din 1918.* În: Glasul bisericii, 42, 1982, nr. 9-12, pp. 575-580.
191. **Stan, Constantin.** *Aspecte privind activitatea românilor americani în sprijinul înfăptuirii Marii Uniri,* în: Români în istoria universală. Vol. III. Partea I, Iași, 1988, pp. 651-556.
192. **Stan, Constantin.** *Contribuția românilor aflați peste hotare la înfăptuirea idealului național.* În: Acta Musei Porolissensis, 12, 1988, pp. 621-634.
193. **Stan, Constantin.** *Contribuții ale studenților români la Marea Unire (1916-1918).* În: Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie. Iași, 25, 1988, nr. 2, pp. 227-237.
194. **Stanciu, Ion.** *Opinia publică din Statele Unite ale Americii și Unirea (1914-1918).* În: Transilvania, 7, 1978, nr. 12, pp. 40-43.
195. **Ștefănescu, Barbu.** *Gărzile naționale românești din Bihor în lupta pentru unirea Transilvaniei cu România.* În: Crisia, 9, 1979, pp. 795-806.
196. **Știrban, Marcel.** *Consiliile naționale românești din toamna și iarna anului 1918 ca forme de solidaritate națională,* în: Civilizație medievală și modernă românească, Cluj-Napoca, Dacia, 1985, pp. 368-379.
197. **Știrban, Marcel.** *Vasile Goldiș în cetatea Marii Uniri.* În: Crisia, 15, 1985, pp. 333-336.
198. **Streza, N.** *Contribuția românilor din S.U.A. la Unirea Transilvaniei cu România.* În: Mitropolia Ardealului, 23, 1979, nr. 10-12, pp. 781-789.

199. **Teleagă, Petre.** *Contribuția voluntarilor români din Transilvania, Banat și Bucovina la lupta pentru desăvârșirea unității statului național român.* În: Studii și materiale de muzeografie și istorie militară, 6, 1973, pp. 136-162
200. **Teodorescu, Virgiliu Z.** *Monumente înlăturate, monumnete văduvite.* În: *Eroi și morminte.* Studii și omunicări susținute la Sesiunea anuală a Oficiului Național pentru Cultul Eroilor, București, Alpha MDN, 2008, p. 208-233.
201. **Tomole, Ioan.** *Atitudinea populației sălăjene față de actul unirii Transilvaniei cu România de la 1 decembrie 1918.* În: Acta Musei Porolissensis, 2, 1978, pp. 249-255.
202. **Unc, Gheorghe.** *Aportul mișcării muncitorești și socialiste la unirea Transilvaniei cu România.* În: Ziridava, 7, 1977, pp. 67-80.
203. **Ursu, B.** *Lupta populației din județul Satu Mare pentru Unire.* În: Satu Mare. Studii și comunicări, 1, 1969, p. 149-158.
204. **Vârgolici, Teodor.** *Memorialiști români.* În: România literară, 2009, nr. 12, p. 10.
205. **Vrabie, Diana.** *Paradigmele discursului autobiografic.* În: Philologica Jassyensia, III, nr. 2, 2007, p. 145-154.
206. **Zaberca, Vasile.** *1 Decembrie 1918. Delegația Caraș-Severinului la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.* În: Banatica, 9, 1987, pp. 439-449.
207. **Zaharia, Dumitru.** *Constituirea legiunii române din Italia, rolul și importanța sa istorică,* în: Mărășești, Mărăști și Oituz. Bacău, 1979, pp. 105-128.
208. **Zub, Al.** *Memorialistica lui A. D. Xenopol.* În: Anuarul de lingvistică și istorie literară, XXIII, 1972, p. 121-136.

VI. LUCRĂRI SPECIALE

a. Manuscrise

Biblioteca Centrală Universitară “Lucian Blaga”, Cluj-Napoca. Fond Colecții Speciale

209. Mss sertar 263/4. Dosar **Francisc Hossu Longin**, *Adunarea de la Alba Iulia, 1 dec. 1918. Rolul lui George Pop de Băsești.* **Alexandru Kiș**, *Din ultimele patru luni din viață lui George Pop de Băsești*

210. *Vorbirea cu care George Pop de Băsești a deschis istorica adunare de la Alba Iulia, 1 decembrie 1918*, f. 26. Cartonajele cu discursul, f. 27-36.
211. Scrisorile lui **Francisc Hossu Longin**, Băsești, 4 februarie 1928. Scrisoare adresată protopopului greco-catolic Alexandru Achim.
212. **Achim, Alexandru**. Zilele din urmă a Marelui Bărbat al Neamului, Gheorghe Pop de Băsești, f. 39.
213. **Pop de Băsești, George**. Corespondență primită. Scrisoarea de la Iuliu Maniu, 16 ianuarie 1919, f. 98-100.

b. Monografii. Culegeri de studii

214. *Adunarea Națională a Unirii, 1 decembrie 1918*. Lucrare cu 12 ilustrații, cuprinzând singurele vederi originale dela Adunarea Națională din 1918. Cu un cuvânt înainte de Silviu Dragomir, Cluj : Editura Astra; Sibiu : Tipografia Krafft & Drotleff, 1929, 41 p.
215. *Marea Adunare Națională întrunită la Alba Iulia. Acte și documente*. Cluj: Tipografia Fondul Cărților Funduare, 1928, 24 p.
216. *Marea Unire a românilor în izvoare narative*. Ediție, studiu introductiv și note de Stelian Neagoe, București : Editura Eminescu, 1984, 788 p.
217. *Marea Unire de la 1 decembrie 1918*. București: Tipografia Dacia Traiană, 1943, 142 p.
218. *Marea Unire din 1918, ideal al tuturor românilor 1918-2003*. Coordonator Alexandru Roz. Arad: „Vasile Goldiș” University Press, 2004, 288 p.
219. *Românismul brașovenilor : documente : 1916-1919*. Ediție, studiu introductiv și note de Ioan Vlad. Brașov: Transilvania Express, 1998, 520 p.
220. *Vârstele Unirii. De la conștiința etnică la unitate națională*. Volum editat de Dumitru Ivănescu, Cătălin Turliuc, Florin Cântec; Cu un cuvânt înainte de Alexandru Zub. Iași : Fundația Academică "A.D. Xenopol", 2001, 229 p.
221. **Bocșan, Nicolae; Leu, Valeriu (ed.)**. *Marele război în memoria bănețeană (1914-1919)*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2012, 807 p.

222. **Brătianu, Gh. I.** *Formarea unității românești. Factorii istorici*, București : Editura Fundației Culturale "Mihail Kogălniceanu", 1940, 22 p.
223. **Brătianu, Gh. I.** *Origines et formation de l'unité roumaine*, Bucarest : Institut d'Histoire Universelle "N. Iorga", 1943, 359 p.
224. **Colesnic, Iurie.** *Generația Unirii*. Chișinău: Museum; București: Fundația Culturală Română, 2004, 544 p.
225. **Constantiniu, Florin.** *O istorie sinceră a poporului român*, București: Univers Enciclopedic, 1997, 590 p.
226. **Daicoviciu, Constantin; Constantinescu, Miron.** *Destrămarea monarhiei austro-ungare 1900-1918. Comunicări prezentate la Conferința istoricilor din 4-9 mai 1964 de la Budapesta*. București Editura Academiei Republicii Populare Române, 1964, 363 p.
227. **Daicoviciu, Constantin; Constantinescu, Miron.** *Din istoria Transilvaniei*. Prima ediție. București : Editura Academiei Republicii Populare Române, 1960-1961. Vol. 1: 232 p. ; Vol. 2: XV, 463 p. Ediția a 2-a: București : Editura Academiei, 1961-1963. Vol. 1: XII, 356 p., Vol. 2: XVI, 552 p
228. **Daicoviciu, Constantin; Constantinescu, Miron.** *Brève histoire de la Transylvanie*. Bucarest: Éditions de l'Académie de la République Socialiste de Roumanie, 1965, XXXII, 468 p.
229. **Deac, Augustin.** *Caracterul plebiscitar al Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918*. Coordonatori : Nicolae Petreanu, Ștefan Lache În: *Contribuții la studierea istoriei contemporane a României*, vol. 1, București: Editura Politică, 1980, 367 p.
230. **Diaconescu, Mihail.** *Sacrificiul*. Onești: Magic Print, 2010, 759 p.
231. **Dragomir, Silviu.** *La Transylvanie roumaine et ses minorités ethniques*, Bucarest: Imprimerie Nationale, 1934, 281 p.
232. **Georgescu, Ioan.** *George Pop de Băsești. 60 de ani din luptele naționale ale românilor transilvăneni*. Oradea, 1935, 475 p
233. **Georgescu, Ioan.** *George Pop de Băsești. 60 de ani din luptele naționale ale românilor transilvăneni*. Ediția a 2-a. Cluj-Napoca: Editura Societății Culturale Pro Maramureș „Dragoș Vodă”, 2013, 475 p.

234. **Hăgan, Trofin; Mureșan, Ioan S.; Achim, Valeriu; Căpîlnean, Vasile.** *Maramureșul și Unirea 1918*. Baia Mare: Muzeul Județean Maramureș, 1968, 200 p.
235. **Ionișoiu, Cicerone.** *Viața politică și procesul lui Iuliu Maniu. Vol.1. O jumătate de secol*, București, 1997, 286 p.
236. **Iorga, Nicolae.** *Istoria Românilor. Vol. X. Întregitorii*, București, 1939, 498 p.
237. **Iorga, Nicolae.** *Pentru întregirea neamului : cuvântări din războiu. 1915-1917*, București : Ancora, 1925, 240 p.
238. **Iorga, Nicolae.** *Viața românească în Ardeal*, Arad, Librăria Diecezană, 1926, 286 p.
239. **Iorga, Nicolae.** *Viața românească în Ardeal*. Ediție critică de I. Opreșan. București: Saeculum, 2008, 479 p.
240. **Isac, Victor (ed.).** *Iuliu Maniu. Testament moral politi.* București: Gândirea Românească, 1991, XIX, 217 p.
241. **Kirișescu, Constantin** *Istoria războiului pentru întregirea României : 1916-1919*, Ediția a 2-a refăcută în întregime și mult adăugită, București : Editura Casei Școalelor, [19-?]. Vol. 2: 703 p.; Vol. 3: 575 p.
242. **Kirișescu, Constantin.** *La Roumanie dans la guerre mondiale : 1916-1919*, Bucarest : Cartea Românească, 1927, 99 p. Reeditată la Paris : Payot, 1934, 498 p.
243. **Lazăr, Virgil.** *Florian Medrea. Un apărător al Marii Uniri.* Cluj-Napoca: Grinta, 2012, 61 p.
244. **Leu, Valeriu; Albert, Carmen.** *Banatul în memorialistica "măruntă" sau istoria ignorată (1914-1919)*. Reșita: Muzeul de Istorie al Județului Caraș-Severin, 1995, 159 p.
245. **Lupaș, Ioan.** *Epocele principale din istoria românilor*. Prima ediție. Cluj: Institutul de Arte Grafice "Ardealul", 1928, 143 p.; Ed. a 2-a, 144 p.
246. **Lupaș, Ioan.** *Istoria unirii românilor*, București: Fundația Culturală Regală "Principele Carol", 1937, 405 p.; Ediția a 2-a, București : Scripta, 1993, 304 p.
247. **Marghiloman, Alexandru.** *Note politice. Vol. 2: România și primul război mondial (1914-1919)*, București: Editura Machiavelli, 1994, 308 p.

248. **Mehedințu, Simion.** *Ce așteptăm dela României de peste vechile hotare?* București: [s. n.], 1919, 24 p.
249. **Pascu, Ștefan.** *Făurirea statului național unitar român.* Vol. 1-2, București: Editura Academiei Române, 1983, 432 p., 404 p.
250. **Pavel, Teodor.** *Mișcarea românilor pentru unitate națională și diplomația puterilor centrale.* Timișoara: Facla, 1979-1982, 348 p., 307 p.
251. **Pădurean, Corneliu (coord.)**. Ștefan Cicio Pop. Studii. Arad: Gutenberg Univers, 2009, 166 p.
252. **Pop, Ionel; Boilă, Zaharia; Boilă, Matei.** *Amintiri despre Iuliu Maniu.* Ediție îngrijită de Livia Titieni Boilă. Cuvânt înainte de Ana Blandiana. Prefață de Toader Nicoară. Cluj-Napoca: Dacia, 1998, 127 p.
253. **Pușcaș, Vasile (coord.)**. *România 1918. Marea Unire.* Cluj: Studia, 1998, 86 p.
254. **Rusu-Abrudeanu, I.** *România și războiul mondial. Contribuțiuni la studiul istoriei războiului nostru,* București : Editura Librăriei Socec & Co, 1921, 222 p.
255. **Wolbe, Eugen.** *Ferdinand I, întemeietorul României Mari. O biografie.* București: Humanitas, 2004, 323 p.

c. Studii și articole

256. **Bocșan, Nicolae.** *Adunarea de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918 în memoria bănețeană.* În: Studii de istoria Transilvaniei, Cluj-Napoca: Argonaut, 2012, p. 587 p.
257. **Cristian Popișteanu,** *Bibliografia istorică a Marii Uniri,* în „România literară”, 1988, nr. 49, p. 20-21.
258. **Dogaru, Mirce.** *Mihai Viteazul, o viață în slujba unei idei.* În: Dacoromania, 2000, nr. 5, pp. 2-4.
259. **Dragomir, Silviu.** *Un sfert de veac de la Unirea Transilvaniei,* în “Transilvania”, 74, nr. 11-12, 1943, p. 793- 820.
260. **Gheorghe Anghel,** *Documentele unirii.* În: Dacoromania, 2007, nr. 33, p. 67-73.
261. **Gomboș, Constantin C.** *Alba Iulia – destinul unui cargou românesc.* În: Dacoromania, 2002, nr. 11, p. 26-29.

262. **Hulea, Eugen.** *Alba Iulia în zilele Marii Uniri din 1918.* În: *Apulum*, 1978, nr. 16, p. 439-465.
263. **Hulea, Eugen.** *Unirea în retrospectiva semicentenarului.* În: *Apulum*, nr. 7/2, 1969, p. 11-21.
264. **Iftimi, Sorin.** *Iașii în bronz și marmură.* În: *Xenopoliana*, XI, 2003, nr. 3-4, p. 180-197.
265. **Josan, Nicolae.** *Noi precizări în legătură cu "Documentele Unirii" de la Muzeul Național al Unirii Alba Iulia.* În: *Dacoromania*, 2002, nr. 10, p. 35-39.
266. **Josan, Nicolae; Șerban, Ioan I.** *Profesorul Eugen Hulea (1899-1982).* În: *Dacoromania*, 2010, nr. 51, p. 61-67.
267. **Mehedințiu, Simion.** *Ce este Transilvania?* București: Imprimeria Națională, 1940, 85 p.
268. **Mircea, Ionela Simona.** *Catedrala Încoronării, 15 octombrie 192. Încoronarea suveranilor României Mari. Regele Ferdinand I și Regina Maria (din colecțiile Muzeului Alba Iulia).* În: *Sargeaș*, XXXIV, 2006, p. 373-383.
269. **Miron, Vasile.** *Mihai Viteazul în istoria militară a poporului român.* În: *Dacoromania*, 2000, nr. 5, pp. 15- 17.
270. **Moga, Valer.** *Serbările Unirii, Alba Iulia – 20 mai 192.* În: *Apulum*, XXII, 1985, p. 265-280.
271. **Pleșa, Ioan.** *Monumentul Marii Uniri de la Alba Iulia. Câteva repere istorice.* În: "Dacoromania", 2010, nr. 52, p. 17-32.
272. **Teodorescu, Virgiliu Z.** *Arcul de triumf din București, simbol național al cinstirii înfăptuitorilor Unirii.* În: *Apulum*, XXVII-XXX, 1990-1993, pp. 585-594.

VII. SURSE INTERNET

Biblioteca Centrală Universitară "Lucian Blaga". Cluj-Napoca

<http://documente.bcucloj.ro>

<http://www.memoria.ro/>

Baza de date Newspaper

<http://newspaperarchive.com>

Enciclopedia României Online

<http://enciclopediaromaniei.ro>

Episcopia Ortodoxă a Caransebeșului. Caransebeș

<http://www.episcopiacaransebesului.ro>

Institutul de Memorie Culturală. București

<http://www.cimec.ro>

Iuliu Maniu. Sfinxul din Bădăcin

<http://www.iuliumaniu.ro>

Procesul comunismului, contrarevoluției și tranziției criminale

<http://www.procesulcomunismului.com>

Revista Dacoromania. Alba Iulia

<http://www.dacoromania-alba.ro/>

Revista Erasmus. Publicație a Societății de Studii Istorice Erasmus, București

<http://erasmusisha.wordpress.com/>

Revista Română. Astra, Iași

<http://astra.iasi.roedu.net>

Universitatea din București

<http://ebooks.unibuc.ro>

Ziarul Observatorul, Toronto

<http://www.observatorul.com>